

Артюшенко Олександр Вікторович

заступник начальника кафедри загальновійськових дисциплін

Військово-юридичний інститут

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Artiushenko Oleksandr

Deputy Head of the Department of General Military Disciplines

Military Law Institute of Yaroslav Mudryi National Law University

ORCID: 0000-0002-2831-8518

Мороховський Микола Леонідович

доцент кафедри загальновійськових дисциплін

Військово-юридичний інститут

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Morokhovskiy Mykola

Associate Professor of the Department of General Military Disciplines

Military Law Institute of Yaroslav Mudryi National Law University

ORCID: 0009-0000-5116-3529

Боровик Богдан Андрійович

Лейтенант юстиції

слухач (Спеціальність: 081, 262)

Військово-юридичного інституту

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Borovyk Bogdan

Lieutenant of Justice

Student (Specialty: 081, 262) of the

Military Law Institute of Yaroslav Mudryi National Law University

Білик Георгій Володимирович

Лейтенант юстиції

слухач (Спеціальність: 081, 262)

Військово-юридичного інституту

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Bilyk Heorhiy

Lieutenant of Justice

Student (Specialty: 081, 262) of the

Military Law Institute of Yaroslav Mudryi National Law University

DOI: 10.25313/2520-2308-2024-11-10478

**ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ТА УПРАВЛІНСЬКИХ
ЯКОСТЕЙ У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ
ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ЗАСОБАМИ
ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ**

**FORMATION OF LEADERSHIP AND MANAGEMENT
QUALITIES IN MILITARY OFFICERS OF
LAW ENFORCEMENT BODIES THROUGH
PHYSICAL TRAINING**

Анотація. Вступ. Розвиток лідерських і управлінських навичок у військовослужбовців правоохоронних органів є ключовим питанням для забезпечення ефективності системи безпеки. Військовослужбовці правоохоронних органів мають завдання підтримувати верховенство права, захищати громадську безпеку, тому важливо, щоб вони мали навички та якості, необхідні для управління, прийняття обґрунтованих рішень та завоювання довіри громадськості. Однак конкретні механізми, за допомогою яких ці лідерські та управлінські якості можуть бути розроблені за допомогою фізичної підготовки, вимагають подальших досліджень та емпіричного обґрунтування.

Мета. Метою статті є дослідження ролі фізичної підготовки у розвитку лідерських та управлінських якостей у військовослужбовців правоохоронних органів.

Матеріали і методи. В цьому дослідженні було використано всебічний огляд існуючої наукової літератури, яка включає як емпіричні дослідження, так і теоретичні основи, для вивчення взаємозв'язку між фізичною підготовкою та розвитком лідерських та управлінських якостей військовослужбовців правоохоронних органів. В процесі здійснення дослідження було використано наступні наукові методи: аналізу та синтезу (для отримання уявлення про механізми, за допомогою яких фізична підготовка сприяє розвитку лідерських та управлінських якостей військовослужбовців правоохоронних органів), теоретичного узагальнення (для проведення огляду наукової літератури про взаємозв'язок між фізичною підготовкою та розвитком лідерських та управлінських якостей), описовий (для формування результатів дослідження).

Результати. У науковій статті розкрито те, що фізична підготовка віграє важливу роль у формуванні багатьох важливих лідерських і управлінських якостей у військовослужбовців правоохоронних органів. Зокрема, подолання фізичних труднощів і досягнення конкретних результатів сприятимуть розвитку впевненості в собі і здатності проявляти ініціативу, приймати рішення і викликати довіру в інших військовослужбовців. Крім того, в статті наголошено на тому, що колективне навчання сприяє розвитку міжособистісних навичок, необхідних для ефективного управління, таких як ефективне спілкування, вирішення конфліктів та спільна робота. Дослідження також показує, що фізична підготовка підвищує психічну стійкість і здатність приймати обґрунтовані рішення в стресових ситуаціях, що є ключовою складовою лідерства в правоохоронних органах.

Перспективи. В подальших наукових дослідженнях пропонується не тільки вивчати конкретні механізми, за допомогою яких фізична підготовка впливає на розвиток лідерських та управлінських навичок, а й для визначення найбільш ефективних методик навчання та стратегій впровадження, що дозволяють отримати максимальну користь як для військовослужбовців, так і для громад, які вони захищають.

Ключові слова: фізична підготовка, лідерство, правоохоронна діяльність, навички прийняття рішень, командна робота, стійкість.

Summary. Introduction. The development of leadership and management skills of law enforcement officers is a key issue for ensuring the effectiveness of the security system. Law enforcement personnel are tasked with upholding the rule of law and protecting public safety, so it is important that they have the skills and qualities necessary to lead, make informed decisions, and gain public trust. However, the specific mechanisms through which these leadership and management qualities can be developed through physical fitness require further research and empirical validation.

Purpose. The purpose of the article is to study the role of physical training in the development of leadership and managerial qualities in law enforcement officers.

Materials and methods. This study used a comprehensive review of the existing scientific literature, which includes both empirical research and theoretical foundations, to examine the relationship between physical training and the development of leadership and managerial skills of law enforcement officers. In the course of the study, the following scientific methods were used: analysis and synthesis (to gain an understanding of the mechanisms by which physical training contributes to the development of leadership and management qualities of law enforcement officers), theoretical generalization (to review the scientific literature on the relationship between physical training and the development of leadership and management qualities), descriptive (to formulate the results of the study).

Results. The scientific article reveals that physical training plays an important role in the formation of many important leadership and managerial qualities in law enforcement officers. In particular, overcoming physical difficulties and achieving specific results will help to develop self-confidence and the ability to take initiative, make decisions and inspire confidence in other servicemen. In addition, the article emphasizes that team-based training contributes to the development of interpersonal skills necessary for effective leadership, such as effective communication, conflict resolution, and teamwork. The study also shows that physical training increases mental resilience and the ability to make informed decisions in stressful situations, which is a key component of leadership in law enforcement.

Discussion. Further research is proposed not only to study the specific mechanisms by which physical training affects the development of leadership and management skills, but also to determine the most effective training methods and implementation strategies that maximize the benefits for both military personnel and the communities they protect.

Key words: physical fitness, leadership, law enforcement, decision-making skills, teamwork, resilience.

Постановка проблеми. Розвиток лідерських і управлінських навичок у співробітників правоохоронних органів є дуже важливим питанням для підтримки ефективної і дієвої системи безпеки. Правоохоронні органи мають завдання підтримувати верховенство права, захищати громадську безпеку, а тому важливо, щоб вони мали навички та якості, необхідні для управління командами, прийняття обґрунтованих рішень та завоювання довіри громадськості. Однак конкретні механізми, за допомогою яких ці лідерські та управлінські якості можуть бути розроблені за допомогою фізичної підготовки, вимагають подальших досліджень та емпіричного обґрунтування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Варто зазначити, що існуючі дослідження підкреслюють важливість фізичної підготовки військовослужбовців правоохоронних органів та їх роль у підвищенні ефективності роботи, стійкості та загального добробуту (Е. А. Єрьоменко [3], В. Швець [6], Ю. Павлова [6], І. Боднар [6]). Деякі дослідження також показали, що фізичні вправи можуть сприяти розвитку лідерських навичок, таких як прийняття рішень, вирішення проблем та створення команди (І. А. Бурлакова [1], І. С. Остапенко [1], О. В. Герасимчук [1], О. М. Чередніченко [1]). Однак конкретний зв'язок між фізичною підготовкою та вихованням управлінських та лідерських якостей детально не вивчався в літературі, особливо в контексті роботи правоохоронних органів.

Метою статті є дослідження ролі фізичної підготовки у розвитку лідерських та управлінських якостей у військовослужбовців правоохоронних органів.

Матеріали і методи. В цьому дослідженні було використано всебічний огляд існуючої наукової літератури, яка включає як емпіричні дослідження, так і теоретичні основи, для вивчення взаємозв'язку між фізичною підготовкою та розвитком лідерських та управлінських якостей військовослужбовців правоохоронних органів. Огляд узагальнив знання з різних дисциплін, щоб поглибити загальне розуміння теми.

В процесі здійснення дослідження було використано наступні наукові методи: аналізу та синтезу (для отримання уявлення про механізми, за допомогою яких фізична підготовка сприяє розвитку лідерських та управлінських якостей військовослужбовців правоохоронних органів), теоретичного узагальнення (для проведення огляду наукової літератури про взаємозв'язок між фізичною підготовкою та розвитком лідерських та управлінських якостей), описовий (для формування результатів дослідження). Поєднання всебічного огляду літератури, збору якісних даних і розробки концептуальної моделі забезпечує багатогранний підхід до вирішення дослідницьких завдань в контексті правоохоронної діяльності і покращує розуміння цієї важливої теми.

Виклад основного матеріалу. Фізична підготовка відіграє важливу роль у підвищенні лідерських якостей військовослужбовців правоохоронних

органів. Фізично складний характер їхньої роботи вимагає від працівників високого рівня фізичної сили, дисципліни та психологічної стійкості — все це є основоположним для ефективного управління та прийняття рішень. Це пов'язано з тим, що «фізична підготовка розглядається, як науковцями, так і практиками, як один із найважливіших компонентів бойової готовності, як обов'язковий чинник для реалізації психічної, технічної і тактичної готовності військ, як засіб адаптації до військово-професійної діяльності» [4, с. 23].

Варто зазначити, що «військовий лідер — це авторитетний військовослужбовець, якому група інших військовослужбовців за будь-яких обставин надають право приймати важливі для них рішення, що відповідають загальним національним інтересам оборони держави і визначають напрям та характер їх діяльності. Він здатний забезпечити успішне виконання завдань, згуртувати особовий склад для злагодженої роботи, максимально задовольняти індивідуальні потреби військовослужбовців і вести їх до мети та подальшого вдосконалення професійних навичок» [2, с. 11].

Завдяки систематичним фізичним тренуванням співробітники правоохоронних органів можуть розвинути в собі багато важливих лідерських якостей. Складність і відчуття досягнення, властиві набуттю фізичних навичок, таких як тактика оборони, поведіння зі зброєю та методи реагування на надзвичайні ситуації, вселяють у військовослужбовців впевненість. Після цього вона безпосередньо відображається на здатності керувати ситуацією, приймати рішення та завойовувати довіру та повагу серед членів команди.

Також фізична підготовка відіграє важливу роль у формуванні психологічної готовності військовослужбовців до дій в екстремальних ситуаціях. При включенні у фізичну підготовку спеціальних вправ, прийомів і дій найбільш важливим є питання концентрації зусиль на формуванні та розвитку військово-прикладних навичок і умінь, створенні режиму фізичних і психологічних навантажень, що відповідає рівню напруги під час бойової діяльності. В цьому контексті, на наше переконання, важливим є і проведення комплексних фізичних вправ у поєднанні з елементами тактичної і спеціальної підготовки, а також інші предмети бойової підготовки з психологічної готовності у Збройних силах України, що мають величезне значення.

Така підготовка є основою психологічної стійкості, яка дозволяє ефективно залучати військовослужбовців у службову діяльність і вибирати оптимальну стратегію виконання поставлених завдань, що проявляє лідерські якості військовослужбовця. Підготовку до виконання бойових завдань можна охарактеризувати як сукупність певних психологічних характеристик і станів особистості, а також як поєднання особистісної та функціональної підготовки.

«Особливої уваги потребують вимоги, які висуваються до співробітників правоохоронних органів для забезпечення ефективного провадження службово-бойової діяльності. Високопрофесійний боєць повинен володіти високим рівнем розвитку образного, логічного та аналітичного мислення; мати розвинене просторове мислення; стійкість, концентрацію і переключення уваги» [6, с. 369]. Крім того, групові фізичні тренування та командна робота сприяють розвитку міжособистісних навичок, важливих для ефективного управління. Спільний досвід подолання фізичних перешкод і підтримки один одного формує сильний командний дух, необхідний для створення згуртованої атмосфери співпраці. Військовослужбовці правоохоронних органів вчать ефективно спілкуватися, координувати зусилля для вирішення спорів та досягнення спільних цілей. Все це ознаки вміння лідерства та управлінської діяльності.

Фізична підготовка також підвищує психічну стійкість і здатність співробітників правоохоронних органів приймати рішення. Здатність зберігати спокій, зосередженість і адаптуватися в умовах інтенсивних фізичних навантажень безпосередньо допомагає приймати обґрунтовані рішення в стресових і динамічних ситуаціях, що виникають на роботі. Ця духовна стійкість є відмінною рисою ефективного лідерства, що дозволяє військовослужбовцям керувати командою чітко, спокійно і зі здоровим глуздом навіть перед обличчям екстремальних випробувань.

Окрім фізичної та розумової користі, дисциплінуючий характер фізичної підготовки прищеплює правоохоронцям сильну відданість та наполегливість. Зокрема, «зовнішній бік дисциплінованості є похідним від її внутрішнього боку та виявлятиметься у виконавчих елементах поведінки військовослужбовця. Викладене вище переконує нас в тому, що фундаментом дисциплінованої його поведінки є знання, навички, звички, уміння, мотиви, мотивації і настанови, які безпосередньо впливають на дисципліновану поведінку воїна» [1, с. 123]. Цілеспрямованість, необхідна для постійного навчання, вдосконалення та розширення фізичних можливостей, зміцнює самодисципліну військовослужбовця, його рішучість і здатність ставити і досягати цілей — всі ці якості важливі для ефективного управління і лідерства.

Окрім безпосередніх переваг для окремих співробітників, розвиток сильних лідерських та управлінських навичок за допомогою фізичної підготовки дозволить більшості працівників правоохоронних органів втілити ці якості в життя, дозволяючи їм служити взірцями для наслідування та наставниками, передавати знання та досвід молодшим колегам, підвищувати кваліфікацію за видатні досягнення та комунікацію. Для прикладу, «процес підготовки до різних видів протистояння у системі бойового хортингу володіє великими потенційними можливостями для психофізичного вдосконалення співробітників ОВС, привчає їх активно діяти в умовах

підвищених психічних навантажень, оволодіти необхідним досвідом вольових дій для подолання труднощів і негативних психічних станів» [3, с. 1636].

Крім того, лідерські якості, що розвиваються за допомогою фізичної підготовки, можуть допомогти правоохоронцям налагодити міцніші зв'язки та партнерські відносини з громадами, яким вони служать. Демонструючи прагнення до особистісного зростання, фізичну форму, здатність зберігати спокій і чесність, ці співробітники можуть завоювати довіру і повагу громадськості, підвищивши загальну репутацію і ефективність правоохоронних органів. Це пов'язано з тим, що «нарощування воєнних загроз для України, поява нових, нетрадиційних підходів до застосування воєнної сили, зміни у системах озброєння, формах і способах озброєної боротьби, трансформують погляди на роль складових сектору безпеки і оборони, підвищують вимоги до їх підготовки та потребують формування нових лідерських якостей» [5, с. 255–256].

Інвестиції в фізичну підготовку як засіб розвитку лідерських і управлінських навичок корисні не тільки окремим співробітникам, але і сприяють підвищенню загальної сили, життєстійкості і загальному визнанню в правоохоронних органах. Надаючи пріоритет такому підходу, підрозділи можуть забезпечити, щоб їхні співробітники мали не лише фізичні здібності, але й розумові та міжособистісні навички, необхідні для вирішення складних і постійно мінливих завдань сучасних правоохоронних органів.

Окрім безпосереднього впливу на окремих працівників та правоохоронних органів, розвиток лідерських та управлінських навичок за допомогою фізичної підготовки має серйозний вплив на систему кримінального правосуддя в цілому та громади, яким вона служить. Навчаючи нове покоління керівників правоохоронних органів фізичній та психологічній стійкості, навичкам міжособистісного спілкування та прийняття рішень для ефективного вирішення складних ситуацій, цей підхід допоможе підвищити довіру громадськості та зміцнити державну поліцію. Взаємовідносини і більш ефективні стратегії попередження злочинності і реагування на неї.

Крім того, включення фізичної підготовки в програму професійного розвитку військовослужбовців правоохоронних органів являє собою цілісний і позитивний підхід до вирішення багатогранних завдань, з якими стикаються сучасні правоохоронні органи. Інвестуючи у всебічний розвиток та розширення можливостей працівників, установи можуть бути краще підготовлені для того, щоб орієнтуватися на мінливі вимоги, що пред'являються до їх функцій, адаптуватися до мінливих соціальних очікувань та сприяти позитивним перетворенням системи кримінального правосуддя, зокрема в умовах воєнного стану в Україні.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, стратегічна інтеграція засобів фізичної підготовки в професійний розвиток

військовослужбовців правоохоронних органів є важливим кроком у вихованні нового покоління лідерів, здатних вселяти довіру, розвивати співпрацю і сприяти позитивним змінам в організації і спільнотах, яким вони служать.

Оскільки вимоги правоохоронних органів продовжують змінюватися, необхідні подальші досліджен-

ня не тільки для вивчення конкретних механізмів, за допомогою яких фізична підготовка впливає на розвиток лідерських та управлінських навичок, а й для визначення найбільш ефективних методик навчання та стратегій впровадження, що дозволяють отримати максимальну користь як для співробітників, так і для громад, які вони захищають.

Література

1. Бурлакова І. А., Остапенко І. С., Герасимчук О. В., Чередніченко О. М. Психологія військового лідерства : навчальний посібник. Житомир : Житомирська політехніка, 2023. 159 с.
2. Доктрина розвитку військового лідерства у Збройних Силах України: Військова керівна публікація військовим організаційним структурам з порядку організації розвитку військового лідерства у ЗС України. *Генеральний штаб ЗС України*. 2020. 27 с.
3. Єрмоєнко Е. А. Вдосконалення професійних правоохоронних навичок співробітників силових структур засобами бойового хортингу. *Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.* (03–04 січня 2022 р., м. Ірпінь). Мін-во фінансів України, Державний податковий університет [та ін.]. Ірпінь, 2022. С. 1633–1645.
4. Присяжнюк С. І., Приймаков О. О., Дж. Ейдер. Сучасні тенденції та перспективи вдосконалення фізичної підготовки курсантів у вищих військових навчальних закладах. *Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних Сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України: V Міжнародної науково-практичної конференції* (Київ, 25 листопада 2021 р.). Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського. Київ : НУОУ, 2021. С. 21–25.
5. Цевельов О. Формування політики професійної військової освіти в Україні в сучасних умовах. *Військова освіта*. 2021. № 2(44). С. 255–267.
6. Швець В., Павлова Ю., Боднар І. Фахова компетентність інструкторів фізичної підготовки і спорту органів внутрішніх справ. *Український журнал медицини, біології та спорту*. 2021. № 6(3). С. 366–373.

References

1. Burlakova, I. A., Ostapenko, I. S., Herasymchuk, O. V., Cherednichenko, O. M. (2023). *Psychology of military leadership: a teaching manual*. Zhytomyr: Zhytomyrska politekhnikha [in Ukrainian].
2. Heneralnyi shtab ZS Ukrainy. (2020). *Doktryna rozvytku viiskovoho liderstva u Zbroinykh Sylakh Ukrainy: Viiskova kerivna publikatsiia viiskovym orhanizatsiinym strukturam z poriadku orhanizatsii rozvytku viiskovoho liderstva u ZS Ukrainy* [in Ukrainian].
3. Ieromenko, E. A. (2022). *Vdoskonalennia profesiinykh pravookhoronnykh navychok spivrobotnykiv sylovykh struktur zasobamy boiovoho khortynhu. Boiovyi khortynh ta diialnist pravookhoronnykh orhaniv Ukrainy: materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf.* m. Irpin. Min-vo finansiv Ukrainy, Derzhavnyi podatkovyi universytet [ta in.] [in Ukrainian].
4. Prysiazhniuk, S. I., Pryimakov, O. O., Dzh. Eider. (2021). *Suchasni tendentsii ta perspektyvy vdoskonalennia fizychnoi pidhotovky kursantiv u vyshchyykh viiskovykh navchalnykh zakladakh. Suchasni tendentsii ta perspektyvy rozvytku fizychnoi pidhotovky ta sportu Zbroinykh Syl Ukrainy, pravookhoronnykh orhaniv, riatalnykh ta inshykh spetsialnykh sluzhb na shliakhu yevroatlantychnoi intehratsii Ukrainy: V Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii*. Natsionalnyi universytet obrony Ukrainy imeni Ivana Cherniakhovskoho [in Ukrainian].
5. Tsevelov, O. (2021). *Formuvannia polityky profesiinoi viiskovoi osvity v Ukraini v suchasnykh umovakh. Viiskova osvita*, 2(44), 255–267 [in Ukrainian].
6. Shvets, V., Pavlova, Yu., Bodnar, I. (2021). *Fakhova kompetentnist instruktoriv fizychnoi pidhotovky i sportu orhaniv vnutrishnykh sprav. Ukrainyskyi zhurnal medytsyny, biolohii ta sportu*, 6(3), 366–373 [in Ukrainian].